

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. decembra 1876.

O b s e g: Kaj je bolje: da ima gospodar svoje zemljišče skupaj ali pa raztreseno na več krajih? — O predivstvu na Dolenskem. — Kmetje, zdramite se! — Pomoč zoper trtno uš. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Konec.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Ozir na razprave o državnem proračunu. — Slovensko slovstvo. — Sodba večne pravice. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kaj je bolje: da ima gospodar svoje zemljišče skupaj ali pa raztreseno na več krajih?

Za novo leto slov. kmetovalcem v prevdarek.

Čuden se bode zdel morebiti mnogim našim gospodarjem napis tega sestavka, ki bodo rekli: vsaj so „Novice“ že cele pôle napisale o tem vprašanji, kako da pridejo zdaj do tega, da nam zložbo zemljišč vnovič celó za novoletnico prinesó?

Res je to, da so „Novice“ že veliko pisale o koristi zloženih zemljišč in večkrat svetovale, naj se raztresena zemljišča odpravijo s tem, da si gospodarji zamenjajo svoja posestva tako, da vsak svoje bolj skupaj dobí, al — zgodilo se ni nič, ker dosihmal še nobene postave ni bilo, ki bila bi to ukazala, prostovoljno se pa malokdo za kaj tacega briga, kar ni lahko izpeljati.

Kmalu bo pa to drugače.

Ministerstvo kmetijstva je vzelo to stvar, kakor je podoba, resno v roke in je družbam kmetijskim poslalo načrt take postave, po kateri naj bi se zložila (vkup djala) zemljišča posameznih gospodarjev. Ministerstvo zahteva od kmetijskih družeb, naj pazljivo preberejo ta načrt in ga prevdarijo, potem pa svoja mnenja izrekó o njem. Tudi deželni odborom je v isti namen izročilo navedeni načrt.

Ministerski svetovalec gosp. Karol Peyrer je spisal posebno knjižnico o zložbi zemljišč, v kateri povdarja veliko korist njeno, a tudi ne prezira težav, izpeljati jo.

Med drugim gosp. Peyrer pravi, da je vlada že večkrat snovala tako postavo, a dosihmal se jej še ni posrečilo, do konca priti ž njo. Tako na pr. je Dunajski deželni zbor leta 1867. vladni načrt enoglasno zavrgel, — družba kmetijska Česka leta 1870. pa tudi ne ga odobrila, rekši, da to bi bila le sila večine kmetovalcev nad manjšino, — da bi lastninske pravice posamesnih kmetovalcev prišle v veliko nevarnost, — da bilo bi brez konca in kraja preprirov in razporov med kmetovalci, in še drugih nezgod več, kajti vsak posestnik misli, da je popolnoma gospodar svoje zemlje, s katero nihče drug nima zapovedovati.

Tako pa ni bilo v starodavnih časih pri poljskih postavah, ko se je posamezni posestnik brez upora udal

večini, če je videl, da se kaj tacega hoče, kar je na skupno korist celi soseski.

Če bi sedanji kmetovalci spoznali korist zloženih zemljišč, kakor so jo spoznali že v preteklem stoletju kmetje v Holstajnu in jo spoznajo še dandanes kmetje v severni Nemčiji, ne bilo bi težavno izvršiti take postave, katere namen je zložiti kmetovalcem posestva, da ž njimi potem lože gospodarijo, če imajo svoje posestvo skupaj, da je lože za pota in druge poljske potrebščine skrbeti in da se tako vpelje sploh koristni poljski red.

Kaj pa je dozdej naše občine in soseske zadržavalo — prasha ministerski svetovalec sam — da niso si že davno najele zemljemercev ali izmed sebe sostavile komisije, ki bi se bila lotila zložbe raztresenih zemljišč, in odgovarja na to vprašanje tako, da kmetovalci nimajo zaupanja, da bi se zložba zemljišč pravično izročno izvršila in tako izpeljala, da bi se nikomur krivica in škoda ne godila in tako vredila, da bo zložba dobra in potrebščinam kmetijstva popolnoma primerna. In to nezaupanje je gledé na današnjo postavodajstvo in na današnje naprave popolnoma opravičeno. Da pa kmetovalce ta nezaupljivost navdaja in da se nahaja sploh po vseh deželah, to ravno kaže, da imajo naši kmetovalci zdrave misli in da znajo prav soditi.

Če bilo bi mogoče, v vseh občinah našega cesarstva kar čez noč zložbo zemljišč tako izpeljati, da bi se vsacemu posestniku pravica zgodila in vsacemu oni gospodarski dobiček naklonil, ki mu gre, gotovo bi vsaka občina v tako izpeljani zložbi rada spoznala največjo dobroto.

Temu nezaupanju nasproti, ki ga nahajamo dandanes še povsod, treba je pred vsem pokazati, da tudi pri dandanašnjih razmerah je vendar naše postavodajstvo v stanu, to stvar izvršiti tako, kakor pravica in korist kmetijstva to zahteva. Če naredi se postava taka, da bodo kmetovalci zaupanje v njo imeli, potem bode Avstrijskim zemljemercem in kmetijskim tehnikom ravno tako lahko mogoče, zemljišča razložiti (saksebi djati) in z drugimi vkup zložiti, kakor se je to zgodilo v Nemčiji, kjer imajo kmetovalci lepo zložena kmetijstva, in so veseli, da jih imajo.

Tako piše g. Peyrer v svoji knjigi, ki jo je ministerstvo kmetijstva razposlalo po deželah.

Stvar je velike važnosti in želeti je, da bi se tudi pri nas tako izpeljala, da bi bili kmetovalci zadovoljni.

Ker pa je potrebno, da ne samo družbe kmetijske in deželni odbor prevdarjajo to stvar, ampak da tudi naši kmetje in občine na Slovenskem jo v pretres vzamejo, vsaj se tiče njihove lastnine, zato smo mislili, da je potrebno, povedati tudi njim, kar se bode začelo obravnavati prihodnje leto, da se kmetovalci sprijaznijo z novo napravo, o kateri bodo tudi oni imeli tehtno besedo.

Dr. Jan. Bleiweis.

O predivstvu na Dolenjskem.

Spisal Andrej Piskar.

Bila sta letos zopet kmetijska shoda (tabora) v Šmartnem pri Litiji in v Loki v ta namen, da bi se umno pridelovanje lanu in izdelovanje prediva vtrdilo in razširilo.

Prekrasna okolica Šmarska in Litijska bi bila tudi v kmetijskem oziru jako blagonosna, ako bi bila zemlja bolj enakomerno razdeljena, kajti tukaj nahajamo jako velika posestva, ki imajo zemlje skoro preveč, zraven teh pa kmetije, ki jim veliko tega manjka, kar bi pri rednem gospodarstvu moralo biti. V tej okolici sejejo in pridelujejo jako veliko lanu, posebno okoli Jablane in Hotiča.

K shodu je prišlo precejšnje število gospodarjev z vse okolice, posebno tisti, kateri se s predivstvom bolj pečajo. Prav pazljivo so poslušali ves poduk in razpravljali smo marsikatero kmetijsko zadevo, ter so se za vse prav zanimali. Posebno je kmete veselilo to, da sem jim obljubil priti naslednje dni po vaséh na dom, da bi se tem določeneje pogovorili o vsakovrstnih kmetijskih zadevah tega kraja.

Obiskal sem potem več vasi po okolici, v katerih se s predivstvom bolj pečajo in večidel povsod z dobrim vspehom. Pogovorili smo se po domače o vsakovrstnih razmerah, in veselo je bilo videti, kako se je zbralo tu in tam staro in mlado, ter prav pazljivo se vdeleževalo razgovorov in pretresovanja teh in onih gospodarskih reči. Ne bil bi mislil, da se tukaj kmetje tako zanimajo za poduk. Pa naj ne misli kdo, da smo debatirali po dvoranah ali pri vinu za mizo. Kaj še, — naše zbirališče bilo je dvorišče; sedeli smo na lojtrah vozov; pred nami je bil gnojni kup, krog nas so skakale ovce in mukala goveda. To je učilnica za kmetijskega učitelja, kjer se dá govoriti z ljudstvom po domače in se more pridobiti za poduk.

Kakor sem rekel, sta zemlja in podnebje za kmetijstvo tukaj jako ugodna, toda gospodarske razmere so neugodne. Tukaj je mnogo velikih posestev, katera imajo lepo zemljo, posebno gozde in travnike; navadne kmetije pa so majhne in jim manjka gozdov in travnikov. Kjer pa ni travnikov, tam ni živinoreje, in kjer ni živinoreje, tam ni gnoja, in kmetija ne velja nič. Če, na priliko, Gorenski kmet na svojem posestvu redi 12 do 16 glav goveje živine, je redi tukajšnji komaj 6 do 8, in pri tem mora še vso slamo porabiti za krmo, ker mu manjka sená. Steljo in drva za kurjavo morajo večidel kupovati od daleč, ker nimajo gozda. Gospodarji izdajejo na leto po 80 gold. za steljo in drva. Žalostno pa je to, da so mnogi izsekali še to malo gozda, kar so ga imeli, da se vidijo zdaj po nekkih rebrih skoro prazne goličave. Dan na dan so plavili najlepše smreke in jelke po Savi do premogovih jam v Zagorje, Trbovlje in Hrastnik, pa vozili bukove hlode na železnico in podloge (švelarje), dokler so kaj imeli. Nekateri so pokončevali gozde lahkomišno, a večina bila je prisiljena iskati denarja tam, kjer se je dal dobiti, ker dohodki so pri kmetijstvu le pičli, davki in stroški pa silni. Kjer je davkova eksekucija vsake

kvatre za petami, ondi res ne moremo zameriti kmetu, če prodá zadnji klin iz gozda, da se reši silnih zadreg. Ali kaj bo vprihodnje? To je vprašanje, resnega premislika vredno za marsikateri kraj naše Dolenske strani.

Pri takih razmerah so dohodki tukajšnjega kmetovalca majhni. Ker imajo malo zemlje in jim manjka klaje, je živinoreja le na nizki stopinji in komaj za domače potrebe in le tu in tam jim nekaj dobička vrže. Žita komaj boljši kmetovalci pridelajo za potrebo, srednji ga morajo kupovati, posebno v slabih letih. Za prodaj imajo samo nekaj fižola, katerega tukaj precéj sadijo, in pa kaj malega pšenice. Največ jim vrže še predivo in laneno seme. Nekdaj so sejali še več lanu; al zdaj so ga zeló opustili, ker jih izdelovanje preveč stane, ker so delavci predragi, tako, da nazadnje gospodarju malo dobička ostane. Ko sem kmetovalcem pripovedoval in prigovarjal, da bi se tukaj z velikim pridom napravila predivnica (izdelovalnica za predivo), v kateri bi se z manjšimi stroški napravilo boljše blago, so vsi od kraja rekli: napravite nam tako predivnico, in potem bi mi sejali še enkrat toliko lanu; al zdaj ga ne moremo izdelati, ker nas preveč stane, pri vsem tem pa je še blago slabo.

Tukaj bi bila predivnica res na pravem mestu, ker se prideluje že zdaj v celi okolici kakih 800 do 1000 centov prediva, katero vse bi se dalo v taki izdelovalnici izdelati. Ali težava je, jo napraviti, ker kmetje niso premožni, veliki posestniki pa se tudi malo zanimajo za napredek v kmetijstvu. Premožnejši obrtniki in trgovci pa se v današnjih kritičnih časih kaj neradi poprimejo novega podvzetja, katero jim še ni po vsem znano. Al o tem bomo govorili še pri drugi priliki.

To je površni obraz navadnega kmetijstva v tej okolici, kolikor sem opazil pri tej priliki. O velikih posestvih govoriti ni moj namen in o obrtniji in trgovini znabiti spregovorim o posebni priliki. Stanje kmetijstva tukaj in po Dolenskem sploh je na mnoge strani vredno resnega premislika.

Kmetje, zdramite se!

Na noge gospodarji! ne spite, zdramite se. Časi so hudi, zato je treba umnega kmetovanja, ki nam več dohodkov donaša. Da pa morejo umno gospodariti, je razen družega tudi treba kmetijskih strojev (mašin): posebno pa mlatilnic, slamoreznic. Govoriti pa hočem le najbolj o mlatilnicah, ki so neprecenljivo orodje kmetu. To govorim iz skušnje, ker tudi jaz imam eno. Al naši kmetje na Dovjem jo malo čislajo, ker ne poznajo še dobrote njene. Žalosten sem že moral slišati od marsikoga: čemu ti je vendar ta „leier-kosten“? Jaz pa si mislim: „Bog daj neumnim pamet“ in obžalujem, da pri nas še spi napredovanje kmetijsko.

Mi zdaj, ko imamo mlatilnico, o 3 dneh vse žito omlatimo, ko smo ga poprej po 14 dni mlatili, in mi že drugo in tretje delo končamo, naše kmete le še slišim palavkati po stari navadi s cepci, kakor da bi drug družega hotel pobiti.

Ne zavržimo starih dobrih navad, pa tudi novih iznajdeb ne, če so boljše od starine. Veselo je slišati gromenje mlatilnice v vasi, in gledati, kako da gre delo hitro izpod rok. Res je, da kmet si težko napravi vse, česar potrebuje, ker je obložen s preobilnimi davki; al to nas ne ustraši tako, da bi nam popolnoma podrlo veselje do novih reči. Pustimo raji krčme, in privoščimo si raji kak glažek vinca včasih domá, v velikem delu nam ga je zeló potrebno.

Gospodarji, pridite le mojo napravo pogledat, ki je bila že v 20. in v 27. listu letošnjih „Novic“ omenjena in v „Pratiki“ novega leta naznanjena, en sam človek